

 <p>Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ</p>	<p>Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті</p>	<p>Пәннің оқу-әдістемелік кешені</p>	<p>Басылым: бесінші</p>
--	---	--------------------------------------	-----------------------------

7. Сангинова Ф.Ю. Актуальные процессы терминологического образования в испанских печатных СМИ (на материале экономической терминологии). Дис. КФН. М. 2005.
8. Суперанская А.. Общая терминология: вопросы теории.- М., 2004. 245 с.
9. Арискина О.Л. Свойства и особенности функционирования терминов морфемики и словообразования в доломоновский период русской лингвистики. Дис. КФН. 2004. 130 с.
10. Даниленко В.П. Русская терминология Опыт лингвистического описания. М., 1977.- 246с.
11. Ақаев С. Терминнің тілдік және танымдық сипаты. ФГД дис. авторефераты. - Алматы, 2003. 60 б.
12. Біләлов Ш. Ұлттық ғылым тілі негіздерін қалыптастыру. ФГД дис. авторефераты. – Алматы, 1997. – 42 б.

Дәріске әдістемелік нұсқау. Курстың қарастыратыны тілдің жұмсалыуына, қызмет етуіне тікелей қатысты.. Қазақ тілінің дамып, жетілуіне байланысты бұлайша зерттеу жеткіліксіз болып отыр. Тілдің табиғатын толық ашу үшін сипаттап, жүйелеумен қатар, оның әрекет ету, жұмсалыу механизмін де қарастыру қажет. Коммуникативтік грамматика курсында оқылатын дәрістерде аталған мәселелерді жан-жақты түсіндіре отырып, меңгерту көзделеді.

№15 дәріс

Тақырыбы: Қазақ терминографиясы

Мақсаты: Қазақ терминологиясының қалыптасу, даму мен орнығу кезеңін тарихи дәуірлеу. Қазақ терминологиясының даму тарихы мәселесіне тоқталған ғалымдардың пікірлерін назардан тыс қалдырмау.

Дәріс жоспары:

1. Қазақ терминологиясының кезеңдері
2. Қазақ терминологиясының жаңа кезеңі

Дәріс мәтіні (тезис)

Қазақ терминологиясының даму тарихы *алғашқы кезең, дәстүрлі кезең, социалистік кезең, жаңа кезең* деп төрт топтастырылып отыр[9, 51].

Алғашқы кезең (1860-1910). XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың алғашқы онжылдығында қазақ терминологиясының қалыптасуы, дамуы мен орнығу кезеңінде сөздердің терминденуін зерттеу мақсатымен оның даму жолы көрсетілген. Қазақ зиялылары ескі және жаңа ғасыр аралығындағы терминологияның даму жолдарын тұтастай қарастыра отырып, келешекте оның қандай болуы керектігін көрсетті. Қазақтың мұндай ұлттық құндылықтары жаңа қазақ терминологиясын салаларға жіктеді. Осымен бірге қазақтың ұлттық терминдерін жасаудың алғашқы үлгілері, сондай ақ, алғашқы ЕҰУ Ф 703-08-15. Пәннің оқу-әдістемелік кешені. Бесінші басылым

	<p>Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті</p>	<p>Пәннің оқу-әдістемелік кешені</p>	<p>Басылым: бесінші</p>
---	---	--------------------------------------	-----------------------------

басылып шыққан оқу құралдары мен ғылыми еңбектердің негізінде қалыптасқан білім салалары дәстүрлі еңбектерде көрініс тапты.

Дәстүрлі кезең (1910-1930 жылдар аралығындағы қазақ терминологиясы). 1910-1930 жылдар арасында қазақ елінің зиялы қауымы ұлттық тілдің дамуын негізге ала отырып, білім және өнер салаларына арналған дәстүрлі еңбектерін жаза бастап, терминжасау, термин қалыптастыру дәстүрін қалыптастырды.

Социалистік кезең (1930-1990 жылдар). Қазақ терминологиясы бұл кезеңде кенестік бағытта терминжасау ісіне арналды.

1930-1990 жылдар аралығында термин және терминологиялық сөздіктер жасау барысында Алаш зиялыларының ұстанған жолынан тыс қалды. Себебі жаңа басқарма негізінде олардың көпшілігін тұтқындаған болатын. Кейін Советтер Бірлігі республикаларында термин жасау ісі және термин жасау қағидаттары тек орталықтан басқарылып отырды. Қазақ жұмыс күшін қайта құру және де қысым көрсету режимі өз пайдасы үшін білім берудің де бағытын өзгертті, тағы да айта кетерлік жайт ұлттық тілде терминдердің басқаша болуын бұйырды.

Жаңа кезең (1990 жылдардан кейінгі қазақ терминшілігі) терминжасам қағидаттары мен термин жасау шығармашылығындағы кейбір кемшіліктерді талдауға арналған.

Уақыт талабына сәйкес кейбір толықтырулардың болу мүмкіндігіне қарамастан, сонау 20-жылдары Ахаңдар жасаған қағидаттар, терминологиялық жұмыстарды жүгізуде басшылыққа алатын қағидаттар қалыптастыруда негіз болатындығы күмән туғызбайды».

Терминологияның даму кезеңдері бұрын ғылымда сөз болмады деп айта алмаймыз. Ол мәселені алғаш қозғаған академик Ө.Айтбаев екені белгілі, бірақ ғалым ол мәселені жалпы мәселенің ішінде айтқан. Ал Ш.Құрманбайұлы арнайы зерттеп, 2002 жылы монография шығарған. Бұл қазақ терминологиясының теориясының күрделі, өте маңызды мәселелерінің бірі ретінде бағалану керек.

Ғалымның аталған еңбектері Ш.Құрманбайұлын өте ірі терминолог ғалым деп жұртшылықтың бағалауына негіз бола алады.

Қорыта келгенде, қазақ тілінде терминология мәселесі жақсы тәжірибеден басталып, ғылыми негізі қаланған сала бола тұрып, әлі де зерттелуін күтіп тұрған мәселелері көп деген пікірге келдік

Тұжырымдар. Қазақ терминологиясының қалыптасу, даму тарихы термин шығармашылығының барлық уақытта бір қалыпты жүріп жататын процесс емес екендігін көрсетеді. Термин шығармашылығына тікелей ықпал ететін ең басты факторлардың бірі – ғылым мен техниканың дамуы болса, екіншісі – сол елде үстемдік етуші тіл саясаты.

 <p>Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ</p>	<p>Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті</p>	<p>Пәннің оқу-әдістемелік кешені</p>	<p>Басылым: бесінші</p>
--	---	--------------------------------------	-----------------------------

Бақылау сұрақтары:

1. Терминологияның даму кезеңдері
2. Қазақтың ұлттық терминдерін жасау кезеңі

Пайдаланған әдебиеттер:

2. Құрманбайұлы Ш. Терминқор қалыптастыру көздері мен терминжасам тәсілдері. Алматы: «Сөздік – Словарь», 2005. – 240 б.
3. Реформатский А. А. Введение в языкознание/Под ред. В.А. Виноградова –Москва: Аспект Пресс, 1996. - 536 с.
4. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики. – М.: Высшая школа, 1986, -159 с.
5. Қахраман М. Түрік, қазақ тілдері терминологиясының даму жолдары және лингвистикалық терминдер(түркі тілдері): кандидаттық диссертацияның қолжазбасы.- Астана. 2009. -164 б.
6. Құрманбайұлы Ш. Қазақ лексикасының терминденуі. – Алматы: Ғылым, 1998. – 208 б.
7. Құрманбайұлы Ш. Алаш және терминтану (XX ғасырдағы қазақ терминологиясы; 1910-1930 жылдары): монография. – Алматы: «Ел-шежіре» ҚҚК, 2008. – 240 б.
8. Жұбанов Қ. О терминологии казахского литературного языка. – Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер. –Алматы: Ғылым, 1999. -581 б.
9. Жұбанов Қ. О специфике слов-терминов. – Бюллетень государственной терминологической комиссии. №2. 1935. – Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер. –Алматы: Ғылым, 1999. -581 б.
10. Қайдаров Ә. Қазақ тілінің өзекті мәселелері: Актуальные вопросы казахского языка. – Алматы: Ана тілі, 1998. -304 б.
11. Біләлов Ш. Ұлттық ғылым тілі негіздерін қалыптастыру. ФГД дис... авторефераты. 1997, - 42 б.